

## تحلیل پدیدارشناسانه ادراک و تجربه زیسته اعضای هیئت‌علمی و مدرسان دانشگاه فرهنگیان از برنامه درس‌پژوهی در تربیت‌معلم

اسد حجازی<sup>۱\*</sup> و ابوالفضل بختیاری<sup>۲</sup>

### چکیده

این پژوهش با هدف تحلیل ادراک اعضای هیئت‌علمی و مدرسان در خصوص نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید ناشی از اجرای برنامه درس‌پژوهی در دانشگاه فرهنگیان انجام شد. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات، آمیخته (کیفی- کمی) بود. جامعه آماری بخش کیفی متخصصان و خبرگان درس پژوهی بودند که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند ۱۴ نفر انتخاب شدند. جامعه آماری بخش کمی شامل اعضای هیئت‌علمی و مدرسان کارورزی دانشگاه فرهنگیان بود ( $N=1012$ ). تعداد ۲۷۸ نفر از روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای برای حجم نمونه در نظر گرفته شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه محقق ساخته بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل محتوا و مدل SWOT و در مرحله بعد برای انتخاب بهترین راهبرد اجرای برنامه درس‌پژوهی در تربیت‌معلم فکور از ماتریس برنامه‌ریزی کمی (QSPM) استفاده شد. نتایج تجزیه و تحلیل ماتریس عوامل داخلی (۱/۵۴) نشان داد که این دانشگاه در زمینه اجرای برنامه درس‌پژوهی در ابعاد فراگیران از جمله دانش و مهارت‌های تدریس دانشجو معلمان خود ضعف‌های متعددی دارد. تجزیه و تحلیل ماتریس عوامل خارجی (۱/۸۲) نیز نشان داد که مهم‌ترین فرصت دانشگاه در ابعاد محیط یادگیری، پتانسیل پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان برای اجرای موفق برنامه و مهم‌ترین تهدیدهای دانشگاه نبود امکان اجرای درس‌گروهی در مدارس مجری و همکاری پایین معلمان راهنما در مدارس است. بر اساس تجزیه و تحلیل موقعیت دانشگاه نیز هشت راهبرد برای رویارویی با ضعف‌ها و تهدیدها و تقویت توانایی‌ها و فرصت‌ها تدوین شد. یافته‌های این پژوهش دریچه‌های جدیدی برای ایجاد تغییرات مطلوب در بازنگری برنامه کارورزی ۴ می‌گشاید.

**کلید واژگان:** تحلیل پدیدارشناسانه، درس پژوهی، تربیت‌معلم، SWOT.

۱. استادیار گروه مدیریت آموزشی، پردیس شهید چمران دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

\* نویسنده مسئول: azer1383@yahoo.com

۲. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران: bakhtiari.abolfazl@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۲/۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۶/۳

## مقدمه و بیان مسئله

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در طول چند دهه گذشته با تغییرات بی‌شماری در محیط درونی و بیرونی و پاسخگویی به مسائلی همچون کاهش حمایت‌های مالی، برنامه‌های آموزشی منسوخ‌شده و ... روبه‌رو شده‌اند (Mason, 2003). این مسائل ضرورت تجزیه و تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در آموزش عالی را الزامی کرده است. بدین دلیل که یکی از گام‌های اصلی دانشگاه‌ها برای برطرف کردن مسائل و مشکلات خود، تحلیل عوامل داخلی و خارجی است (Lerner, 1999). با تجزیه و تحلیل توانایی‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها عواملی که ممکن است بر پیامدهای آینده سازمان یا مؤسسه اثر بگذارد، شناسایی می‌شود. هدف از تجزیه و تحلیل این عوامل ارائه راهبردهایی است که تعادل بین محیط بیرونی و وضعیت درونی را تضمین کند. از سوی دیگر، بررسی محیط درونی و بیرونی مؤسسات آموزشی اگر به‌درستی صورت گیرد، نیاز به تغییر در بعضی از زمینه‌ها و همچنین توانایی‌های بالقوه و امکانات مؤسسه را برای ارائه خدمات و برنامه‌های جدید مشخص می‌کند (David, 2002).

یکی از زیرنظام‌های آموزش عالی دانشگاه فرهنگیان است که در صدر دانشگاه‌های تربیت‌معلم در ایران قرار دارد و وظیفه آن آموزش، تربیت و توانمندسازی نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش است. این نظام آموزشی که به‌تازگی وارد «عصر جدید» شده (Cochran-Smith, 2005)، به‌طور مستقیم با جامعه در ارتباط است و دامنه و اهداف آن در جوامع پیشرفته گسترده‌تر شده است (Sharma, 2013). به همین دلیل، کیفیت چنین نظامی مطالبه‌ای عمومی به‌شمار می‌رود. بر این اساس، مؤسسات و دانشگاه‌های تربیت‌معلم نیازمند جست‌وجوی مسیری برای بهبود مستمر در تربیت‌معلم فکور و کارگزار هستند. اجرای برنامه کارورزی یکی از مهم‌ترین برنامه‌های دانشجویان تربیت‌معلم در کشورهای مختلف است که متقاضیان معلمی را برای ورود به کلاس و اخذ مهارت حرفه‌ای تدریس آماده می‌کند. در واقع، کارورزی دانش و نظریه دانشگاهی را با کاربرد و مهارت در محیط کار تلفیق می‌کند. کارورزی تجارب مبتنی بر کار (Ghaderi, Nateqi & Nosrati, 2016) پلی میان محیط دانشگاهی و محیط شغلی یا پلی بین نظر و عمل است (Bukaliya, 2012). در برنامه جدید کارورزی دانشجویان تربیت‌معلم در کشور ایران جایگاه درس‌پژوهی و تدریس مستقل در سرفصل‌های برنامه درسی رسمی رشته‌های کارشناسی پیوسته شامل یک جزء از دروس تخصصی سه‌گانه "پژوهش و توسعه حرفه‌ای" و یک جزء از چهارگانه "کارورزی" است. دانشجویان در کارورزی ۴ عملاً به چرخه درس‌پژوهی وارد می‌شوند و آن را تمرین می‌کنند. بنا بر آنچه اشاره شد، اهتمام در اجرای مناسب برنامه کارورزی ۴ (درس‌پژوهی) دانشجویان، امری مهم در همسویی با تحولات مد نظر در اسناد بالادستی، به‌ویژه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، تلقی می‌شود. با توجه به اهمیت اجرای درس‌پژوهی، مناسب به نظر می‌رسد که درس‌پژوهی به‌صورت عملیاتی و ساختاری در دانشگاه

فرهنگیان بررسی و اجرا شود، زیرا این دانشگاه با تربیت معلمان جوان قدم مهمی را در اجرای درس پژوهی بر می‌دارد و این معلمان آموزش‌دیده می‌توانند در کنار دیگر معلمان مدارس، که درس پژوهی را آموزش ندیده‌اند، برنامه بزرگ درس پژوهی را با همکاری هم اجرا کنند.

هرچند می‌توان ادعا کرد که بحث برنامه‌ریزی برای اجرای برنامه درس پژوهی از سوی دانشگاه فرهنگیان طی چند سال اخیر و با وضعیت کنونی در کشور ایران تا حدودی صورت گرفته است، اما هنوز موانع و چالش‌هایی بر سر راه فعالیت اعضای هیئت‌علمی این دانشگاه نوبا در اجرای برنامه یادشده برای تربیت معلم فکور وجود دارد. همچنین ردیابی اجمالی کاربست یافته‌های پژوهشی در تربیت معلم فکور و نتایج اجرای برنامه درسی کارورزی درس پژوهی و تدریس مستقل در دانشگاه فرهنگیان حاکی از آن است که این برنامه در اجرا بیش‌وکم استفاده مؤثر به‌عمل نمی‌آید و نتایج تحقیقات انجام شده در زمینه موضوع بجز در نظریه‌پردازی‌ها یا حداکثر نقل یافته‌ها در محافل علمی، فرهنگی و پژوهشی استفاده نمی‌شود (Keramati & Ahmad Abadi, 2017; Parishani & Khoroshi, 2016; Zaresefat, 2017; Hejazi, 2017; Almasi, Zarei Zavarki, Nili & Delavar, 2017).

بنابراین، در این مطالعه سعی شد تا تجربه زیسته اعضای هیئت‌علمی و مدرسان متخصص و خبیره درس پژوهی و راهنمای کارورزی چهار دانشگاه فرهنگیان بررسی شود تا نقاط قوت<sup>۳</sup>، ضعف<sup>۴</sup>، فرصت<sup>۵</sup> و تهدید<sup>۶</sup> برنامه درسی درس پژوهی، که مدرسان در فرایند اجرای برنامه با آن تقابل داشته‌اند، شناسایی و گامی برای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای دانش‌جومعلمان برداشته شود.

### پیشینه پژوهش

درس پژوهی الگوی پرورش حرفه‌ای معلمان در مدرسه است و در عمل به گسترش فرهنگ یادگیری در مدرسه یاری می‌رساند (Brown, 2007). درس پژوهی محیطی را فراهم می‌سازد تا معلمان از یکدیگر بیاموزند، دانش حرفه‌ای خود را ارتقا دهند، رفتار آموزشی و تربیتی خود را بازبینی و بازاندیشی و بیش از پیش به نیازها و نحوه تعامل با دانش‌آموزان توجه کنند (Lewis, 2009). به همین دلیل، کاربست درس پژوهی و ترغیب معلمان به استفاده از آن در آموزش به یکی از موضوعات تحقیق مورد اقبال بدل شده است (Scherer, 2017). همان‌گونه که اشاره شد، درس پژوهی با توجه به اثرگذاری بر بازده‌های عاطفی و تحصیلی نظام آموزشی، توجهات زیادی را به خود جلب کرده است (Sarkararani, 2010). علی‌رغم تأکید زیادی که نظام آموزشی کشور ایران بر استفاده از درس پژوهی دارد، بررسی‌ها نشان‌دهنده نبود اقبال و کاربرد کم آن در نظام آموزشی است (Glaungernik, 2011) و این امر هنگامی بیشتر

- 
3. Strength
  4. Weak
  5. Opportunity
  6. Threat

نمایان می‌شود که بیشتر فعالیت‌های انجام شده در زمینه درس پژوهی بر اساس رفع تکلیف است و با استانداردهای درس پژوهی تناسب ندارد (Roshanghyas, 2014). بختیاری (Bakhtiari, 2016) معتقد است که درس پژوهی و تدریس مستقل الگویی مناسب برای بهسازی و بازاندیشی در فرهنگ آموزش و تدریس است. درس پژوهی الگوی ژاپنی پرورش حرفه‌ای معلمان در مدرسه است (Sarkararani, 2010). درس پژوهی به‌طور کلی، شامل شناسایی مسئله یا مشکل، تولید درس، تدریس و مشاهده و ارزیابی و بازتاب است. مهم‌ترین بخش این فرایند، بازتاب مشارکتی در پایان هر درس است. این بازتاب متریبان را به محققانی تبدیل می‌کند که در تلاش هستند تا آموزش‌های روزمره خود را به روش‌های تازه تبدیل کنند و به ایده‌های خلاق و دانش تعلیم و تربیتی نوین دست پیدا کنند. درس پژوهی محلی را برای ارزیابی معتبر و مداوم فراهم می‌کند (Meyer, 2005). پژوهشگران متعددی در داخل و خارج از کشور درباره برنامه درس پژوهی در آموزش و پرورش و آموزش عالی بررسی و به موانع و چالش‌های آن در سطوح مختلف توجه کرده‌اند.

الماسی و همکاران (Almasi et al., 2017) در نتایج مطالعات خود نشان دادند که وضعیت برنامه درسی کارورزی ۴ در بخش طراحی و اجرای واحد یادگیری از طریق فرایند درس پژوهی برای تقویت مهارت‌های عملی و حرفه‌ای دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان ایران نامطلوب است. زارع‌صفت (Zaresefat, 2017) در واکاوی تجربه‌های زیسته کارورزی در دانشگاه فرهنگیان بیان می‌کند که استادان راهنما و معلمان راهنما نقش حمایت‌کننده را نادیده می‌گیرند و به جای نظارت بالینی پیگیرانه و حمایت معنوی از دانشجو معلمان، از خود سلب مسئولیت و برنامه را ناقص اجرا می‌کنند.

سلیمانی و احمدی (Soleimani & Ahmadi, 2017) در پژوهشی با عنوان "شناسایی موانع موجود برای اجرای درس پژوهی" نشان دادند که عوامل سازمانی (ساختار سازمانی متمرکز، فرهنگ سازمانی، سبک رهبری، فناوری و فرایندهای داخلی) و عوامل فردی (اطلاعات معلمان، متعهد نبودن معلمان و نوع شخصیت آنها) جزو عواملی هستند که مانع اجرای درس پژوهی شده‌اند. نتایج پژوهش حجازی (Hejazi, 2017) نشان داد که فاصله بین برنامه قصد شده و اجرا، رعایت نشدن پیش‌نیازهای درس، روش‌های تدریس سنتی مدارس و ... از مشکلات عمده برنامه کارورزی جدید تربیت‌معلم در دانشگاه فرهنگیان است. کرامتی و احمد آبادی (Keramati & Ahmad Abadi, 2017) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که مشکلات عمده برنامه کارورزی جدید دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان حول سه محور ضعف‌های دانشی، نگرشی و مهارتی دبیران و مدیران مدارس در تصمیمات برنامه درسی قرار دارد. تاتاری و همکاران (Tatari, Tajik & Tatar, 2016) در پژوهش خود با عنوان "بررسی مسائل کارورزی در ایران" مسائل را به دو دسته تقسیم کرده‌اند: ۱. مسائل ناشی از دانشگاه از جمله حضور نداشتن استاد راهنما در مدارس، کمبود منابع اطلاعاتی و نحوه ارزیابی کیفیت کارورزی؛ ۲. مشکلات ناشی از فرایند اجرایی کار که به پذیرش، نداشتن مسئول و امکانات رفاهی مربوط می‌شود. پاریشانی و خروشی (Parishani & Khoroshi, 2016) در بررسی فرصت‌های کارورزی از

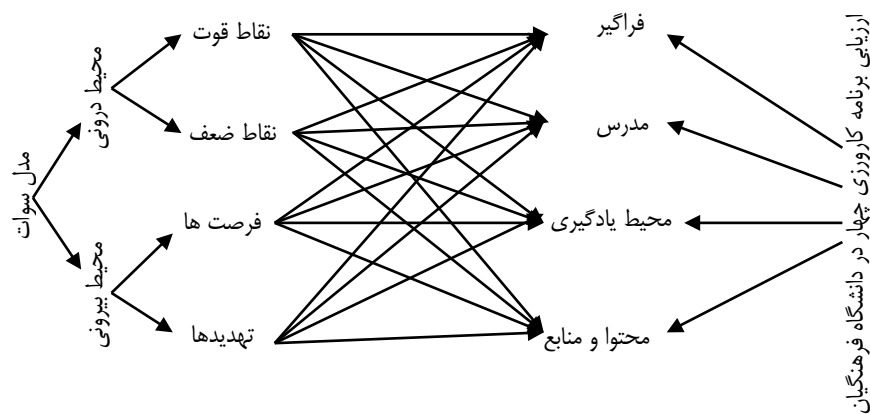
منظر دانشجومعلمان به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین مانع کمبود زمان مناسب و تعیین شده برای اجراءست. فیضی (Feizi, 2016) در پژوهشی با عنوان "تأثیر کارورزان بر دانش‌آموزان مدارس" به این نتیجه دست یافت که این امر در بعد آموزشی بر افت تحصیلی، جبران عقب‌ماندگی آموزشی یادگیری دانش‌آموزان، کاهش توجه دانش‌آموزان به درس و کاهش توجه معلم به دانش‌آموز تأثیر ندارد. اما خلاقیت و کار گروهی را در بین دانش‌آموزان افزایش می‌دهد. فرزنان پور و همکاران (Farzanpour, Nateghi & Seifi, 2016) در یافته‌های تحقیق خود نشان دادند که به‌منظور اجرای موفق برنامه درسی درس پژوهی باید اصولی همچون توجه به کار تیمی، تدریس تعاملی، تفکر تعاملی، جامعیت علمی، ویژگی‌های استادان و پیگیری مسئولیت‌ها بر اجرا حاکم باشد. نتایج پژوهش جمشیدی توانا و امام جمعه (Jamshidi Tavana & Imam Jomea, 2015) با عنوان «واکاوی تجارب دانشجویان تربیت‌معلم از درس کارورزی» نشان می‌دهد که کارورزی با مشارکت و تعامل فعال بین مدارس و دانشگاه، همکاری استادان و معلمان راهنمای مجرب، فعالیت دانشجومعلمان در مدرسه و کلاس درس، افزایش زمان حضور در کلاس درس، گذراندن پیش‌نیاز و واحدهای درسی مورد نیاز قبل از دوره کارورزی، به‌تدریج دانش موضوعی و دانش عمل تربیتی دانشجومعلمان را با بهره‌گیری از دانشگاه و مدرسه افزایش می‌دهد.

برخی از پژوهشگران (Bjulan & Mosvold, 2018) عوامل بازدارنده در موفقیت درس پژوهی را وجود نداشتن سؤالات پژوهشی، نبود نظارت بر یادگیری دانش‌آموزان و نبود تلاش برای یادگیری مشهود دانش‌آموزان می‌دانند. اسچر (Scherer, 2017) با توجه به نتایج پژوهش خود می‌گوید که کاربرد درس پژوهی بستگی زیادی به روحیه معلمان در محیط آموزشی، انگیزشی و عوامل آموزشی دارد. وریکی و همکاران (Vrikki, Warwick, Vermunt, Mercer, & Halem, 2017) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که در بحث‌های درس پژوهی شکل‌های خاصی از تعاملات در فرایند یادگیری بین معلمان وجود دارد و تأثیرات متفاوت آشکاری را بر استفاده از این روش می‌گذارد که در میزان استفاده از درس پژوهی مهم است.

لابوسکی (LaBoskey, 2014) در تحقیق خود نشان داد که رشد مهارت‌های درس پژوهی در دوره کارورزی، توانایی رویارویی دانشجومعلمان را در دوره معلمی در سال اول تدریس افزایش می‌دهد. اکسلی (Eceli, 2012) با مطالعه درباره دوره چهارماهه کارورزی به این نتیجه دست یافت که دانشجومعلمان با وجود اتمام دوره کارورزی، نگرانی زیادی برای تدریس در کلاس‌های مستقل دارند. از مطالعات دیگر که از الگوی SWOT<sup>۷</sup> برای شناخت نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مؤسسات آموزشی استفاده شده است، می‌توان به پژوهش‌های دانشگاه ایالتی کالیفرنیا (۲۰۰۴) و دانشگاه ویکتوریا (۲۰۰۶) اشاره کرد؛ از نقاط مشترک بین همه این دانشگاه‌ها در ابعاد مختلف اهمیت دادن به گسترش تحقیق، اهمیت دادن به ارتقای کیفیت آموزشی و تجدید نظر در برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی است (Ahmadi

7. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

(Motahharinejad, 2008). با در نظر گرفتن کاستی‌های ذکرشده از روند اولین دوره اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان، در این پژوهش تجربه زیسته و دیدگاه اعضای هیئت علمی و مدرسان راهنمای تخصصی و تربیتی کارورزی ۴ در خصوص تحلیل درونی و بیرونی اجرای برنامه یادشده بررسی و بدین منظور سؤال‌های پژوهش در دو بخش کیفی و کمی طراحی شد. مرور مبانی نظری و تحقیقات مرتبط نشان می‌دهد که عوامل و مؤلفه‌های چندی می‌تواند توسعه حرفه‌ای دانشجومعلم‌ان را تحت تأثیر قرار دهد. نظر به نقش و جایگاه درس پژوهی و تدریس مستقل در رشد و توسعه حرفه‌ای دانشجومعلم‌ان و همچنین نقش کارورزی در تربیت معلم فکور، مدل مفهومی تحقیق به صورت شکل ۱ است.



شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

تحلیل SWOT به منظور شناسایی و بررسی عوامل مؤثر درونی (نقاط قوت و نقاط ضعف) و عوامل اثرگذار بیرونی ناحیه (فرصت‌ها و تهدیدها) به کار برده می‌شود. درحقیقت، از این روش به عنوان ابزاری برای شناسایی مسائل استراتژیک و ارائه راهبردهای مناسب استفاده می‌شود. در این پژوهش ابتدا با روش مصاحبه نیمه ساختاریافته نظرهای اعضای هیئت علمی و مدرسان راهنمای کارورزی ۴ در خصوص نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها دریافت شد و در ادامه فهرستی از نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها با فن تحلیل محتوا شناسایی و در چهار بعد فراگیر، استادان راهنما، محیط یادگیری و محتوا و منابع دسته‌بندی شدند. بر اساس مدل مفهومی شکل ۱ سؤال‌های پژوهش در دو بخش کیفی و کمی به شرح زیر بیان شد.

**سؤال بخش کیفی:** ادراک اعضای هیئت علمی و مدرسان (متخصص و خیره درس پژوهی) راهنمای کارورزی از اجرای برنامه جدید کارورزی ۴ در دانشگاه فرهنگیان چیست؟

### سؤال‌های بخش کمی

۱. مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف اجرای برنامه درس‌پژوهی در دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و مدرسان راهنمای کارورزی کدام‌اند؟
۲. مهم‌ترین فرصت‌ها و تهدیدهای اجرای برنامه درس‌پژوهی دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و مدرسان راهنمای کارورزی راهنمای کارورزی کدام‌اند؟
۳. مهم‌ترین راهبردهای دانشگاه فرهنگیان به‌منظور ایجاد تعادل بین محیط داخلی و محیط خارجی در اجرای برنامه درس‌پژوهی چیست؟

### روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات، آمیخته (کیفی-کمی) بود. با توجه به ماهیت در موضوع مورد مطالعه در بخش کیفی، به مطالعه‌ای کیفی با رویکرد آمیک نیاز است. در رویکرد آمیک، که یکی از مفاهیم بنیادی در روش‌شناسی کیفی به‌شمار می‌رود، سعی می‌شود تا به معنای درک، تفسیر و بازنمایی پدیده یا موضوع مورد بررسی «از دیدگاه‌های افراد درگیر» با آن پرداخته شود. انتخاب شرکت‌کنندگان در پژوهش به روش ملاکی و مبتنی بر چهار ملاک برخورداری از سابقه تدریس کارورزی به‌ویژه درس‌پژوهی در دانشگاه فرهنگیان، علاقه‌مندی به شرکت در فرایند مصاحبه، انتخاب از گروه‌های آموزشی مختلف و انتخاب از هر دو گروه زنان و مردان بود. مشارکت‌کنندگان در پژوهش اعضای هیئت‌علمی و مدرسان پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان بودند. در این مطالعه نمونه‌گیری تا زمان اشباع نظری<sup>۸</sup> داده‌ها ادامه یافت، به طوری که تعداد مشارکت‌کنندگان به ۱۴ نفر رسید و تجزیه و تحلیل پس از پیاده کردن مصاحبه‌ها صورت گرفت؛ به عبارت دیگر، حجم نمونه به اشباع نظری سوالات مورد بررسی بستگی دارد، بدین ترتیب که هرگاه محقق به این نتیجه برسد که پاسخ‌های داده شده یا مصاحبه‌های انجام شده با افراد مطلع به اندازه‌ای به هم‌دیگر شباهت دارند که به تکراری شدن پاسخ‌ها مصاحبه‌ها منجر می‌شود و داده‌های جدیدی در آنها وجود ندارد، تعداد مصاحبه‌ها را کافی می‌داند و از مصاحبه دست می‌کشد.

در بخش کمی جامعه آماری اعضای هیئت‌علمی دانشگاه فرهنگیان بودند ( $N=1012$ ). تعداد ۲۷۸ نفر با استفاده از جدول مورگان از استادان راهنمای کارورزی پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان (پردیس‌های مجری کارورزی ۴ در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷) به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای برای حجم نمونه انتخاب شدند. در این بخش با روش پیمایشی دیدگاه استادان راهنمای کارورزی ۴ در خصوص نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای برنامه بررسی و تحلیل شده است.

8. Theoretical Saturation

برای محاسبه پایایی بین کدگذاران، ضریب توافق درصدی استفاده شد که مقادیر بالای ۰/۷۰ مطلوب گزارش شده است. بدین منظور، متن پیاده شده سه مصاحبه به صورت تصادفی به یکی از اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، که در زمینه درس پژوهی دارای چندین تألیف و اثر بود، ارائه و از وی خواسته شد تا آنها را کدگذاری کند. پایایی این بخش ۰/۷۹ به دست آمد. دومین روش برای محاسبه پایایی، شاخص ثبات یا پایایی باز کدگذاری بود. از بین مصاحبه‌های انجام گرفته سه مصاحبه پس از گذشت یک ماه مجدداً کدگذاری شدند و پایایی این بخش ۰/۹۰ به دست آمد. به منظور اطمینان از روایی، از سه روش درگیری طولانی مدت، پرسش و جست‌وجوگری از همکاران و کاوش به وسیله افراد مطالعه استفاده شد. از نظر ارتباط موضوع با شرایط کاری درگیری طولانی مدتی با داده‌ها وجود داشت، بدین صورت که هر یک از فایل‌های صوتی مصاحبه‌ها پنج بار به دقت گوش داده می‌شد. در این مدت یادداشت‌برداری‌هایی از پیام‌ها و محتوای کلام مصاحبه‌شوندگان انجام می‌گرفت.

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، هر متن برای چندین بار مطالعه می‌شد تا مضامین در ذهن و فکر محقق نقش ببندد. علاوه بر این، از یک محقق باتجربه در پژوهش کیفی در فرایند کدگذاری و برداشت‌های متنی نظرخواهی و با وی مشورت شد و سه مصاحبه اول با همکاری وی کدگذاری شد و مصاحبه‌های بعدی به صورت تصادفی به تأیید وی رسید. برای کاوش به وسیله افراد مطالعه، متن مصاحبه‌ها و نتایج تحلیل‌ها و کدبندی‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها در اختیار چند تن از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و از آنها خواسته شد تا هرگونه اصلاح، تغییر یا تعدیلی که لازم است، اعمال کنند. در این فرایند، برخی از مصاحبه‌شوندگان نسبت به کدگذاری‌ها و مضامین برداشت‌شده ابراز رضایت کردند و آن را با عباراتی مانند «ادای مطلب نمودی»، «منظورم همین بوده» و «عبارات شما دقیق‌تر» بر کدگذاری صحه گذاشتند. برخی دیگر نیز کدگذاری‌ها و مضامین را با عباراتی مترادف یا همسو با آنچه انجام شده بود، توصیه کردند.

ابزار پژوهش فن مصاحبه نیمه‌ساختارمند در کنار پرسشنامه محقق ساخته بود. روایی آن را خبرگان دانشگاهی تأیید کردند و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۲ به دست آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها و برای پاسخگویی به سؤال اول پژوهش از فن تحلیل محتوا<sup>۹</sup> استفاده شد. برای پاسخگویی به سایر سؤالات از آمار توصیفی برای توصیف متغیرهای جمعیت‌شناختی، مدل SWOT برای تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی و در مرحله بعد برای انتخاب بهترین راهبرد اجرای برنامه درس پژوهی در تربیت معلم فکور ماتریس برنامه‌ریزی کمی (QSPM) به کار گرفته شد.

۹. تحلیل محتوا فنی برای استخراج داده‌ها از متن است.



## یافته‌ها

تجزیه و تحلیل توصیفی توزیع فراوانی شرکت‌کنندگان نشان داد که از مجموع ۲۷۸ آزمودنی ۳۷ درصد زن و ۶۳ درصد مرد بودند، برحسب متغیر تحصیلات استادان دارای مدرک کارشناسی ارشد ۳۸ درصد، اعضای هیئت‌علمی دارای مدرک دکتری و دانشجویان دکتری ۶۲ درصد از حجم نمونه آماری بودند، برحسب متغیر سابقه خدمت استادان دارای سابقه خدمت کمتر از ۱۰ سال ۱۲ درصد و ۲۰ سال و بالاتر ۸۸ درصد نمونه را تشکیل دادند. از نظر رشته تحصیلی به ترتیب نمونه علوم انسانی بیشترین آمار و رشته‌های علوم پایه کمترین میزان مشارکت‌کننده را داشتند. در ادامه یافته‌های مربوط به بخش کیفی و سؤال اول و دوم پژوهش؛ یعنی عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر اجرای برنامه درسی درس پژوهی در تربیت معلم ارائه شده است.

ادراک اعضای هیئت‌علمی و مدرسان (متخصص و خبره درس پژوهی) راهنمای کارورزی از اجرای برنامه جدید کارورزی ۴ در دانشگاه فرهنگیان چیست؟

هدف پژوهشگر قضاوت درباره درستی یا نادرستی دیدگاه و ادراک اعضای هیئت‌علمی و مدرسان نیست، بلکه تلاش می‌شود تا همچون آیین‌های شفاف، ضمن توصیف، تحلیل و بازتاب سطح و عمق ذهنیات و ادراک استاد راهنمای کارورزی ۴، تبعات احتمالی ناشی از وجود این وضعیت و ذهنیات مدرسان بر روند کار آنها و به‌ویژه پیامدهای آن بر رشد حرفه‌ای دانشجومعلمان بازنمایی شود. هنگامی که پژوهشگر در فرایند گفت‌وگو از استادان راهنما سؤال کرد که «آیا می‌توانید برای اجرای برنامه جدید کارورزی ۴ نقاط قوتی را متصور شوید، با پاسخ‌های متنوع و متناقضی مواجه شد؛ برخی در شکل کاملاً بدبینانه به آن انتقاد و آن را «بدون نقطه قوت» معرفی می‌کردند. اما برخی که اکثریت اعضای هیئت‌علمی و مدرسان راهنمای کارورزی را شامل می‌شد، برنامه جدید کارورزی ۴ را طرحی «دارای نقاط ضعف بی‌شمار و نقاط قوت اندک» معرفی کردند. واکاوای عمیق‌تر روایت‌های اعضای هیئت‌علمی، علاوه بر آنکه به مقوله‌بندی داده‌های کیفی منجر شد، به ایجاد درک و دریافت فهم عمیق‌تری در خصوص برنامه درسی درس پژوهی کمک کرد. بر اساس آنچه در فرایند گردآوری و تحلیل داده‌های پژوهش ذکر شد، معانی و عبارتهای برگرفته از روایت‌های استادان راهنمای مورد مصاحبه، دربرگیرنده برخی خصیصه‌های مرتبط با عملکرد دانشجومعلمان است که فهم و درک وسیع‌تری را نسبت به برنامه جدید کارورزی ۴ به همراه دارد.

مشارکت کننده شماره ۱۱ در خصوص نقطه قوت اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان گفته است: "برای اولین بار منبعی مناسب با عنوان راهنمای عملی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم فکور (۱) به کوشش جمعی از نویسندگان در سال ۱۳۹۴ به شمار ۵۰۰۰ جلد منتشر شد. همچنین پس از آن با بازنگری در برنامه کارورزی ۴ یکسری منابع دیجیتال تهیه شد و در اختیار پردیس‌ها و مسئولان کارورزی قرار گرفت. اطلاع‌رسانی چاپ کتاب از طریق سامانه و پست الکترونیک و دوره آموزشی کارورزی در تهران انجام گرفت. تدوین و معرفی منابع مفید و قابل فهم برای استادان و دانشجومعلمین اولین قدم در تعریف هر درس جدید است که خوشبختانه، در چند سال اخیر منابع جامع و روانی برای دروس کارورزی به‌ویژه درس پژوهی در دانشگاه تهیه و منتشر شده است که این امر موجب ایجاد انگیزه در دانشجومعلمین و برداشت‌های یکسان از مفاهیم از سوی اعضای هیئت علمی و مدرسان شده است. لذا، تدوین منابع امری ضروری است."

جدول ۱- نمونه‌ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه‌های منتخب

کد باز	کد محوری
منابع آموزشی مناسب برای برنامه جدید کارورزی	وجود تولیدات علمی مناسب در زمینه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان

مشارکت کننده شماره ۱۱ در خصوص ضعف اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان گفته است: "در شرایطی که برای دانشجویان در برخی موارد بر اساس روش‌های کهنه و سنتی با رویکرد انتقال اطلاعات تدریس می‌شود، برنامه کارورزی ۴ حلقه مفقوده‌ای است که در میان دروس تخصصی دانشگاه بیگانه و همسو و هم‌جهت نیست. دروسی همچون کلیات روش‌ها و فنون تدریس، طراحی آموزشی، کنش پژوهی، اقدام پژوهی و راهبردهای یاددهی و یادگیری در حد همان تفکر و نگاه قالبی و سیستمی و انتقال دهنده اطلاعات است. عدم تطابق منابع دروس پیش‌نیاز کارورزی ۴ با رویکردهای جدید یادگیری و یاددهی و همچنین عدم آگاهی اعضای هیئت علمی و مدرسان دروس پیش‌نیاز کارورزی مانند طراحی آموزشی، اقدام پژوهی و ... از رویکردهای جدید مواجه با برنامه کارورزی ۴ است که باعث سردرگمی دانشجومعلمین می‌شود. به علت ناهماهنگی بین طرح درسی که دانشجویان در درس کلیات روش‌ها و فنون تدریس یاد می‌گیرند و طراحی آموزشی جدید، دانشجویان و معلمان راهنما دچار سردرگمی شده‌اند."

جدول ۲- نمونه‌ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه‌های منتخب

کد محور		کد باز
دانش و مهارت‌های نسبتاً پایین دانشجویان در اصول و فنون تدریس		در برخی موارد دروس پیش‌نیاز کارورزی ۴ بر اساس روش‌های سنتی و کهنه با رویکرد انتقال اطلاعات تدریس می‌شود.

جدول ۳- مقوله‌های شناسایی شده از مصاحبه با استادان راهنمای کارورزی ۴ (عوامل داخلی)

ضعف‌ها (کدهای استخراج شده به همراه تعداد فراوانی آنها)	قوت‌ها (کدهای استخراج شده به همراه تعداد فراوانی آنها)
دانش و مهارت‌های نسبتاً پایین دانشجویان در اصول و فنون تدریس (۱۲-۱)	انگیزه بالای دانشجویان برای گذراندن دوره کارورزی (۸-۱)
نبود توجه کافی به انتخاب مناسب مدارس مجری و استادان راهنمای کارورزی ۴ (۹-۱)	آگاهی دانشجویان از ارزش‌ها و علایق دانش‌آموزان (۱۰-۱)
زبان دشوار و مبهم سرفصل‌های برنامه کارورزی ۴ (۱۴-۱)	توانایی دانشجویان در برقراری ارتباط مؤثر (۱۲-۱)
ناکافی بودن دروس پیش‌نیاز برای طی دوره کارورزی ۴ (۱۰-۱)	آشنایی دانشجویان با سطح انتظارات از دانش‌آموزان (۷-۱)
ایجاد نشدن تغییرات لازم (بازنگری) در محتوای برنامه کارورزی ۴ (۱۲-۱)	آگاهی استادان و دانشجویان از برنامه درسی ملی (۶-۱)
نبود ارزیابی‌های دقیق و علمی در پایان برنامه کارورزی ۴ (۱۲-۱)	توانایی استادان و دانشجویان در استفاده از فناوری‌های IT (۱۲-۱)
نداشتن چشم‌انداز روشن از کارورزی ۴ (۶-۱)	آشنایی استادان راهنما و دانشجویان با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۱-۱)
فاصله بین برنامه‌ریزی و اجرای کارورزی ۴ (۹-۱)	تولیدات علمی مناسب در زمینه درس‌پژوهی در دانشگاه فرهنگیان (۹-۱)

**عوامل خارجی مؤثر بر برنامه درسی درس‌پژوهی در تربیت‌معلم:** هدف این مرحله کندوکاو آثار محیط خارجی بر کارورزی چهار به‌منظور شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهایی است که تربیت‌معلم کشورمان با آن مواجه است. در این خصوص باید گفت که فرصت‌ها مجموعه امکانات و قابلیت‌هایی است که خارج از محیط ناحیه بر عملکرد تربیت‌معلم به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم مؤثر واقع می‌شوند و تهدیدها نیز مجموعه عوامل خارج از ناحیه محسوب می‌شوند که در ناکارایی این نواحی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم دارند.

مشارکت‌کننده شماره ۱۱ در خصوص فرصت اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان گفته است: "اجرای درس پژوهی به‌عنوان حلقه آخر کارورزی که دانشجویان پر توان ما را بعد از طی مراحل کارورزی ۱ و ۲ و ۳ به‌عنوان افرادی که به‌طور مستقل واحد یادگیری را طراحی و اجرا می‌کنند و در قالب درس پژوهی به نظریه‌پردازی در خصوص طراحی خود می‌پردازند، کاری بسیار جالب و ارزشمند است، دانشجویانی که از مراحل اولیه کارورزی به‌خوبی توانمند شده‌اند و در این مرحله در قالب یک نومعلم بسیار خوب می‌درخشند. این موارد در کنار هم موجب رغبت دانشجومعلمان برای گذراندن دوره کارورزی شده است. دانشگاه فرهنگیان با تربیت معلمان جوان قدم مهمی را در اجرای درس پژوهی در مدارس بر می‌دارد. این معلمان آموزش‌دیده می‌توانند در کنار دیگر معلمان که درس پژوهی را آموزش ندیده‌اند، طرح بزرگ درس پژوهی را با همکاری هم به اجرا درآورند."

جدول ۴- نمونه‌ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه‌های منتخب

کد محور		کد باز
پتانسیل پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان و مدارس در ایجاد محیط یادگیری مناسب برای اجرای برنامه درس پژوهی		به‌دلیل اینکه اغلب مدرسان دانشگاه فرهنگیان خود معلمان مدارس هستند، قطعاً در ارتباط با دانشجو متفاوت از مراکز دانشگاهی دیگر عمل می‌کنند.

مشارکت‌کننده شماره ۱۱ در خصوص تهدید اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان گفته است: "معلمان راهنمای ما که به‌عنوان استادان تخصصی کار هدایت و نظرهای مستقیم دانشجومعلمان کارورز را در کلاس درس بر عهده دارند، از تحصیلات، دانش و نگرش مناسبی با رویکردهای نوین تعلیم و تربیت برخوردار نیستند و یک نوع تضاد نگرشی با دانشجومعلم و استاد راهنمای کارورز پیدا می‌کنند، ناآشنایی برخی از آنها با روش‌ها و فنون نوین و فعال تدریس و طراحی آموزشی باعث شده است از روش‌های کهنه و سنتی در کلاس استفاده کنند و اجازه اجرای طرح درس پژوهی به دانشجویان نمی‌دهند و بعضاً در برابر تغییر مقاومت می‌کنند. همچنین اجرایی نکردن تعهدات مالی نسبت به معلمان راهنمای مدیران مدارس و عدم ارتباط قوی و تأثیرگذار بین معلم راهنما و دانشجو معلم از موارد پیش رو و تهدید برنامه کارورزی است."

جدول ۵- نمونه‌ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه‌های منتخب

کد محور		کد باز
نبود امکان اجرای درس گروهی کارورزی در مدارس مجری و همکاری مناسب معلمان راهنما در اجرای درس‌آموز		آگاه نبودن مدیران مدارس و معلمان راهنمای کارورزی از طرح‌های جدید برنامه درس پژوهی

جدول ۶- مقوله‌های شناسایی شده از مصاحبه با استادان راهنمای کارورزی ۴ (عوامل خارجی)

فرصت‌ها (کدهای استخراج‌شده به همراه تعداد فراوانی آنها)	تهدیدها (کدهای استخراج‌شده به همراه تعداد فراوانی آنها)
پس از پایان کارورزی دانشجومعلم‌ان به‌خوبی قادر به تدریس بر اساس الگوهای جدید خواهند بود (۱-۱۰)	معلم‌ان راهنمای کنونی دوره کارورزی توانمندترین و شایسته‌ترین معلم‌ان موجود مدارس نیستند (۱-۱۲)
پدیس‌های دانشگاه فرهنگیان و مدرسه محیط یادگیری مناسبی برای برنامه کارورزی است (۱-۱۴)	تجهیزات آموزشی مورد نیاز در صورت لزوم، برای ارتقای کیفیت این دوره در مدارس موجود نیست (۱-۱۱)
معلم‌ان مدارس نگرش مثبتی به اجرای برنامه کارورزی در مدارس دارند (۱-۱۰)	معلم‌ان راهنما و دانشجومعلم‌ان استقلال کافی برای اجرای برنامه کارورزی ندارند (۱-۱۴)
مدیران مدارس با دانشجومعلم‌ان به‌خوبی همکاری می‌کنند (۱-۹)	تجهیزات و امکانات در مدارس فراهم نمی‌شود (۱-۸)
گزارش‌نویسی معلم‌ان راهنما وقت‌گیر نیست (۱-۶)	معلم‌ان راهنما توانمندی و دانش تخصصی و حرفه‌ای لازم را برای هدایت و راهنمایی دانشجومعلم‌ان ندارند (۱-۱۳)
شبکه اینترنت و فناوری نوین در مدارس مجری کارورزی گسترش یافته است (۱-۷)	نظام انگیزشی مناسبی برای معلم‌ان راهنما وجود ندارد (۱-۱۴)
معلم‌ان راهنما توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دانشجومعلم‌ان را دارند.	گزارش‌های پایانی پیچیده است و به تقویت بعد نوشتاری، فکری و ذهنی دانشجویان منجر نمی‌شود (۱-۱۲)
جو مدارس برای دانشجومعلم‌ان شاداب و انگیزه دهنده است (۱-۱۴)	برنامه جامع و مدونی برای اجرای طرح کارورزی وجود ندارد (۱-۷)
تعداد دانش‌آموز در کلاس درس مناسب است (۱-۱۰)	امکان اجرای درس گروهی کارورزی در مدارس مجری به‌طور مطلوب وجود ندارد (۱-۹)
دوره کارورزی فرصت مناسبی برای ارتقای مهارت‌های ارتباطی دانشجومعلم‌ان است (۱-۱۲)	

یافته‌های بخش کمی پژوهش تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید با استفاده از مدل SWOT در مجموع، تحلیل عمیق دیدگاه‌های متخصصان درس پژوهی و اعضای هیئت‌علمی و مدرسان کارورزی ۴ در زمینه اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان ۸ نقطه قوت در برابر ۹ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۱۰ فرصت خارجی در برابر ۱۰ تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است؛ همچنین از طریق پرسشنامه مزیت‌ها و محدودیت‌های عمده اجرای برنامه برای اولویت‌بندی گزینه‌ها از اعضای هیئت‌علمی و مدرسان کارورزی ارزیابی شد. در جداول ۷ و ۸ رتبه و نمره نهایی هر یک از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید برای اولویت‌بندی و تعیین ضرایب اهمیت نشان داده شده است.

جدول ۷- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی اجرای برنامه درس پژوهی دانشگاه فرهنگیان

ردیف	عوامل داخلی	ضریب	رتبه	نمره	
قوتها	S1	دانشجومعلمان انگیزه بالایی برای گذراندن دوره کارورزی دارند.	۰/۰۵	۴	۰/۲
	S2	دانشجومعلمان از ارزشها و علایق دانش‌آموزان شناخت کافی دارند.	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
	S3	دانشجومعلمان توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان و کادر مدرسه را دارند.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
	S4	سطح انتظارات از دانش‌آموزان مناسب است (پایین نیست).	۰/۰۲	۳	۰/۰۶
	S5	دانشجومعلمان با برنامه درسی ملی آشنایی کامل دارند.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
	S6	دانشجویان توانایی لازم را برای استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی دارند. می‌باشند	۰/۰۲	۳	۰/۰۶
	S7	استادان راهنما و دانشجومعلمان با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش آشنا هستند.	۰/۰۳	۳	۰/۰۶
	S8	مجلات علمی خوبی در زمینه درس‌پژوهی در دانشگاه فرهنگیان تولید و منتشر می‌شود.	۰/۰۵	۴	۰/۲
	جمع	۰/۵	-	۰/۹۲	
ضعفها	W1	دانشجومعلمان از دانش و مهارت‌های اندکی در اصول و فنون تدریس برخوردارند.	۰/۰۶	۱	۰/۰۶
	W2	مدارس مجری کارورزی ۴ به‌درستی انتخاب نشده‌اند.	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
	W3	متن کتاب و سرفصل‌های برنامه کارورزی ۴ روان و قابل‌فهم نیست و پیچیده است.	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
	W4	دروس پیش‌نیاز برای طی دوره کارورزی کافی نیست.	۰/۰۷	۱	۰/۰۷
	W5	تغییرات لازم (بازنگری) در محتوای برنامه کارورزی ۴ در طول دوره در صورت لزوم اعمال نمی‌شود.	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
	W6	در پایان اجرای برنامه کارورزی ۴ ارزیابی‌های دقیق و علمی از این برنامه به عمل نمی‌آید.	۰/۰۴	۱	۰/۰۴
	W7	در حین اجرای برنامه کارورزی ۴ ارزیابی‌های دقیق و علمی از این برنامه به عمل نمی‌آید.	۰/۰۵	۲	۰/۱
	W8	دانشجویان چشم‌انداز روشنی از کارورزی ۴ ندارند.	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
	W9	برنامه‌ریزی و اجرای کارورزی ۴ به‌خوبی صورت نمی‌گیرد.	۰/۰۳	۲	۰/۰۶
	جمع	۰/۵	-	۰/۶۲	
	جمع قوتها و ضعفها	۱	-	۱/۵۴	

رتبه ۱= ضعف بحرانی، رتبه ۲= ضعف معمولی، رتبه ۳= فرصت معمولی و رتبه ۴= قوت عالی

با توجه به نتایج جدول ۷، تجزیه و تحلیل ماتریس محیط داخلی (۱/۵۴) نشان داد که این دانشگاه در زمینه اجرای درس پژوهی در محیط داخلی خود در ابعاد فراگیران ضعف‌های بیشتری نسبت به قوت و توانایی‌های خود دارد. از بین نقاط قوت برنامه درس پژوهی در دانشگاه می‌توان به «انگیزه بالای دانشجومعلم‌ان برای گذراندن دوره کارورزی»، «آگاهی دانشجومعلم‌ان از ارزش‌ها و علایق دانش‌آموزان»، «توانایی دانشجومعلم‌ان در برقراری ارتباط مؤثر»، «آشنایی دانشجومعلم‌ان با سطح انتظارات دانش‌آموزان»، «آگاهی استادان و دانشجومعلم‌ان از برنامه درسی ملی»، «توانایی استادان و دانشجومعلم‌ان در استفاده از فناوری‌های IT و ICT»، «آشنایی استادان راهنما و دانشجومعلم‌ان با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش»، «تولیدات علمی مناسب در زمینه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان» و از نقاط ضعف آن می‌توان به «دانش و مهارت‌های نسبتاً پایین دانشجومعلم‌ان در اصول و فنون تدریس» اشاره کرد.

جدول ۸- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی اجرای برنامه درس پژوهی دانشگاه فرهنگیان

ردیف	عوامل خارجی	ضریب	رتبه	نمره
O <sub>۱</sub>	پس از پایان کارورزی دانشجویان به‌خوبی قادر به تدریس بر اساس الگوهای جدید خواهند بود.	۰/۰۳	۴	۰/۱۲
O <sub>۲</sub>	پرديس‌های دانشگاه فرهنگیان و مدرسه محیط یادگیری مناسبی برای برنامه کارورزی است.	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
O <sub>۳</sub>	معلم‌ان مدارس نگرش مثبتی نسبت به اجرای برنامه کارورزی در مدارس دارند.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
O <sub>۴</sub>	مدیران مدارس با دانشجویان به‌خوبی همکاری می‌کنند.	۰/۰۲	۳	۰/۰۶
O <sub>۵</sub>	گزارش‌نویسی معلم‌ان راهنما وقت‌گیر نیست.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
O <sub>۶</sub>	شبکه اینترنت و فناوری نوین در مدارس مجری کارورزی گسترش یافته است.	۰/۰۲	۳	۰/۰۶
O <sub>۷</sub>	معلم‌ان راهنما، توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دانشجو معلم‌ان را دارند.	۰/۰۵	۳	۰/۰۹
O <sub>۸</sub>	جو مدارس برای دانشجویان شاداب و انگیزه دهنده است.	۰/۰۳	۴	۰/۱۲
O <sub>۹</sub>	تعداد دانش‌آموز در کلاس درس مناسب است.	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
O <sub>۱۰</sub>	دوره کارورزی فرصت مناسبی برای ارتقاء مهارت‌های ارتباطی دانشجویان هست.	۰/۰۶	۲	۰/۱۲
جمع	۰/۵	-	۱	

فرصتها

۰/۰۷	۱	۰/۰۷	معلمان راهنمای کنونی دوره کارورزی، توانمندترین و شایسته‌ترین معلمان موجود مدارس نیستند.	T۱	تهدیدها
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	تجهیزات آموزشی مورد نیاز در صورت لزوم، برای ارتقاء کیفیت برنامه درس پژوهی در مدارس موجود نیست.	T۲	
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	معلمان راهنما و دانشجو معلمان استقلال کافی برای اجرای برنامه کار وزی را ندارند.	T۳	
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	تجهیزات و امکانات در مدارس فراهم نمی‌شود.	T۴	
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	معلمان راهنما توانمندی، و دانش تخصصی و حرفه‌ای لازم برای هدایت و راهنمایی دانشجو معلمان را ندارند.	T۵	
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	نظام انگیزشی مناسبی برای معلمان راهنما وجود ندارد.	T۶	
۰/۰۹	۲	۰/۰۵	گزارش‌های پایانی پیچیده بوده و منجر به تقویت بعد نوشتاری، فکری و ذهنی دانشجویان نمی‌شود.	T۷	
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	برنامه جامع و مدونی برای اجرای طرح کارورزی وجود ندارد.	T۸	
۰/۱	۲	۰/۰۵	امکان اجرای درس گروهی کارورزی در مدارس مجری به‌طور مطلوب وجود ندارد.	T۹	
۰/۰۷	۱	۰/۰۷	معلمان راهنمای کنونی دوره کارورزی، توانمندترین و شایسته‌ترین معلمان موجود مدارس نیستند.	T۱۰	
۰/۸۲	-	۰/۵	جمع		
۱/۸۲	-	۱	جمع فرصت‌ها و تهدیدها		

رتبه ۱= تهدید جدی، رتبه ۲= تهدید عادی، رتبه ۳= فرصت عادی و رتبه ۴= فرصت استثنایی

در زمینه فرصت‌ها و تهدیدها (عوامل خارجی)، نتایج تجزیه و تحلیل ماتریس محیط خارجی (۱/۸۲) جدول ۸ نشان داد که دانشگاه فرهنگیان در زمینه اجرای برنامه درس پژوهی در محیط خارجی خود با فرصت‌ها و تهدیدهایی در ابعاد محیط یادگیری و محتوا و منابع روبه‌روست که فرصت‌های آن با توجه به نتایج ماتریس بیشتر از تهدیدهای آن است. از مهم‌ترین فرصت‌ها می‌توان به توانمندی پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان و مدرسه در اجرای برنامه درس پژوهی و جو مدارس اشاره کرد. از جمله تهدیدها می‌توان نبود امکان اجرای درس گروهی در مدارس مجری کارورزی، نبود توانمندی و آگاهی معلمان راهنمای کنونی دوره کارورزی ۴ را به‌عنوان مهم‌ترین تهدیدهای پیش روی اجرای برنامه درس پژوهی ذکر کرد. با توجه به نتایج به‌دست آمده از تحلیل SWOT، برای اجرای موفق برنامه درسی درس پژوهی با شرایط دانشگاه فرهنگیان، راهبردهایی در جدول ۹ ارائه شده است.



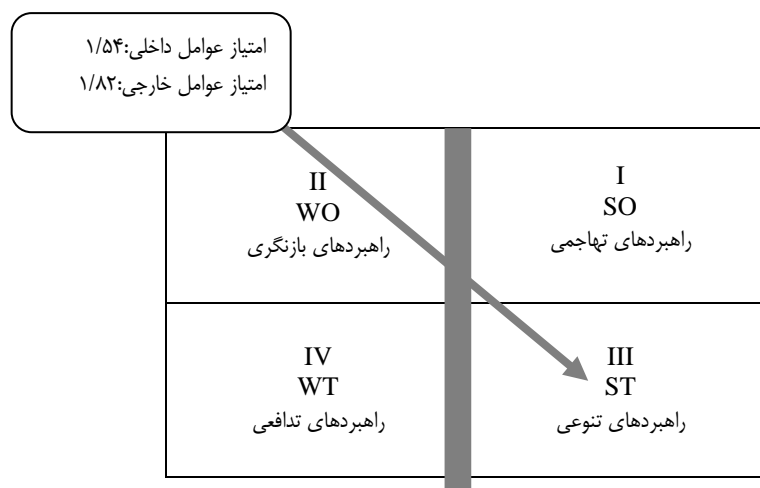
جدول ۹- راهبردهای اجرایی موفق برنامه درسی درس پژوهی با شرایط دانشگاه فرهنگیان

تهدیدها	فرصتها	SWOT
<p>ST: راهبردهای تنوعی -تنوع‌بخشی و ایجاد زیرساخت‌هایی از جمله مدارس وابسته - همسویی با برنامه‌های توسعه و تحول درس- پژوهی در آموزش و پرورش -توسعه و تجهیز امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری</p>	<p>S0: راهبردهای تهاجمی -استفاده از پتانسیل‌های پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان - بهره‌گیری از نیروهای توانمند و شایسته آموزش و پرورش و مشارکت همه ارکان مدرسه - تقویت مشوق‌های لازم مادی و معنوی</p>	<p>قوتها</p>
<p>WT: راهبردهای تدافعی -جلب مشارکت همه عناصر اصلی برنامه کارورزی در دانشگاه و آموزش و پرورش در اجرای موفق برنامه</p>	<p>WO: راهبردهای بازنگری - تقویت اطلاع‌رسانی در خصوص قابلیت‌های برنامه جدید کارورزی دانشگاه فرهنگیان - تهیه و تدوین دستورالعمل و شیوه‌نامه برای استفاده بهینه از پتانسیل‌های اجرای برنامه درس‌پژوهی دانشگاه فرهنگیان در مدارس و جلوگیری از تخریب آن</p>	<p>ضعفها</p>

### ماتریس چهار نقطه‌ای داخلی و خارجی (IE)

برای تجزیه و تحلیل همزمان عوامل داخلی و خارجی از ابزاری به نام ماتریس داخلی و خارجی استفاده شد. برای تشکیل این ماتریس باید نمرات حاصل از ارزیابی عوامل داخلی و خارجی را در ابعاد افقی و عمودی این ماتریس قرار داد تا جایگاه برنامه مشخص شود و بتوان راهبردهای مناسبی را اتخاذ کرد. در ماتریس چهارخانه‌ای این نمرات در یک طیف دویخی ضعیف (۱ تا ۲/۵) و قوی (۲/۵ تا ۴) تعیین می‌شود. با توجه به ماتریس داخلی و خارجی، جایگاه برنامه درس‌پژوهی دانشگاه فرهنگیان در خانه III قرار دارد. بنابراین، باید راهبرد متنوع‌سازی برای اجرای موفق برنامه یادشده استفاده شود. با تحلیل همزمان ماتریس عوامل داخلی و خارجی (IE)، لزوم راهبرد تنوعی (ST) برای اجرای موفق برنامه درس‌پژوهی در تربیت‌معلم پیشنهاد می‌شود. همچنین با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی QSPM جذابیت راهبردهای دسته ST مشخص می‌شود.

با توجه به ماتریس داخلی و خارجی برای اجرای موفق برنامه درس‌پژوهی در تربیت‌معلم فکور راهبردهای متنوعی انتخاب می‌شود که در مرحله بعد راهبردها ارزیابی و اولویت آنها مشخص می‌شود. این راهبردها عبارت‌اند از: ST4, ST2, ST1, ST3.



شکل ۲- نمره نهایی ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان

**ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی QSPM.** برای تهیه ماتریس مذکور ابتدا عوامل داخلی و خارجی و امتیاز وزنی هر یک از آنها به جدول برنامه‌ریزی استراتژیک منتقل شد، و سپس، کلیه راهبردهای قابل قبول پیشنهاد شده در ردیف بالای ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک فهرست شدند. برای تعیین جذابیت هر راهبرد در یک مجموعه از راهبردها، بنا به اهمیت آنها در تدوین هر راهبرد امتیاز از ۱ تا ۴ داده شد. برای به دست آوردن جمع امتیاز جذابیت، وزن‌های مرحله اول در امتیاز جذابیت مرحله دوم ضرب شد؛ بدین ترتیب، مجموع امتیاز جذابیت عوامل هر راهبرد به دست آمد. از جمع امتیازهای جذابیت هر ستون جدول برنامه‌ریزی استراتژیک، امتیاز جذابیت نهایی هر یک از راهبردها به دست آمد که نشان‌دهنده راهبردهایی است که از جذابیت بیشتری برخوردار هستند. نتایج این ماتریس در جدول ۱۰ آمده است.

جدول ۱۰- ماتریس اولویت‌بندی برنامه‌ریزی استراتژیک QSPM

رتبه	میانگین نمرات	نمره جذابیت عوامل خارجی	نمره جذابیت عوامل داخلی	راهبرد
۱	۲/۱۲	۲/۰۶	۲/۱۸	ST3
۲	۱/۹۳	۱/۸۳	۲/۰۴	ST1
۳	۱/۲۵	۱/۱۵	۱/۳۵	ST2
۴	۱/۱۶	۱/۰۵	۱/۲۸	ST4

### بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق که به منظور تحلیل وضعیت اجرای برنامه درس پژوهی و زمینه‌سازی برای تحقق راهبردهای اجرای موفق برنامه کارورزی ۴ (درس پژوهی) در دانشگاه فرهنگیان انجام شد، با توجه به نتایج به دست آمده عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل خارجی (نقاط فرصت و تهدید) شناسایی شدند. انگیزه بالای دانشجویان برای گذراندن دوره کارورزی، آگاهی دانشجویان از ارزش‌ها و علایق دانش‌آموزان، توانایی دانشجویان در برقراری ارتباط مؤثر، آشنایی دانشجویان با سطح انتظارات دانش‌آموزان، آگاهی استادان و دانشجویان از برنامه درسی ملی، توانایی استادان و دانشجویان در استفاده از فناوری‌های IT و ICT، آشنایی استادان راهنما و دانشجویان با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تولیدات علمی مناسب در زمینه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان از مزیت‌ها و نقاط قوت اجرای برنامه درس پژوهی در دانشگاه فرهنگیان به حساب می‌آیند. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده، بازنگری نشدن برنامه جدید کارورزی ۴ و زبان دشوار و مبهم سرفصل‌ها، دانش و مهارت‌های نسبتاً پایین دانشجویان در اصول و فنون تدریس مهم‌ترین نقاط ضعف اجرای برنامه درس پژوهی بوده‌اند. همسو با یافته‌های مطالعه حاضر، مطالعات دیگری (Almasi et al., 2017; Parishani & Khoroshi, 2016; Zaresefat, 2017; Hejazi, 2017) نیز مؤید این نتایج است. زارع‌صفت (Zaresefat, 2017) در واکاوی تجربه‌های زیسته کارورزی در دانشگاه فرهنگیان بیان می‌کند که استادان راهنما و معلمان راهنما نقش حمایت‌کننده را نادیده می‌گیرند و به جای نظارت بالینی پیگیرانه و حمایت معنوی از دانشجویان، از خود سلب مسئولیت و برنامه را ناقص اجرا می‌کنند. الماسی و همکاران (Almasi et al., 2017) در نتایج مطالعات خود نشان دادند که وضعیت برنامه درسی کارورزی ۴ در بخش طراحی و اجرای واحد یادگیری از طریق فرایند درس پژوهی برای تقویت مهارت‌های عملی و حرفه‌ای دانشجویان دانشگاه فرهنگیان ایران نامطلوب است.

توانمندی‌های پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان و مدارس مجری کارورزی در اجرای برنامه درس پژوهی و نگرش مثبت معلمان مدارس به اجرای برنامه کارورزی در مدارس مهم‌ترین فرصت‌های بیرونی هستند. از میان تهدیدهای خارجی نبود امکان اجرای درس گروهی در مدارس مجری کارورزی، نبود توانمندی و آگاهی معلمان راهنمای کنونی دوره کارورزی ۴ به عنوان مهم‌ترین تهدیدهای پیش روی اجرای برنامه درس پژوهی ذکر شده‌اند. نتایج پژوهش حجازی (Hejazi, 2017) نشان داد که فاصله بین برنامه قصد شده و اجرا، رعایت نشدن پیش‌نیازهای درس، روش‌های تدریس سنتی مدارس و ... از مشکلات عمده برنامه کارورزی جدید تربیت‌معلم در دانشگاه فرهنگیان است. سلیمانی و احمدی (Soleimani & Ahmadi, 2017) در پژوهشی با عنوان "شناسایی موانع موجود برای اجرای درس پژوهی" نشان دادند که عوامل سازمانی (ساختار سازمانی متمرکز، فرهنگ سازمانی، سبک رهبری، فناوری و فرایندهای

داخلی) و عوامل فردی (اطلاعات معلمان، متعهد نبودن معلمان و نوع شخصیت آنها) جزو عواملی هستند که مانع اجرای درس پژوهی شده‌اند. از میان راهبردهای تدوین شده، راهبرد اطلاع‌رسانی به عناصر اصلی برنامه کارورزی ۴ درباره قابلیت‌های دانشگاه فرهنگیان در اجرای برنامه درس پژوهی (ST3) با داشتن بالاترین نمره (۲/۱۲) بیشترین جذابیت و راهبرد توسعه و تجهیز امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مدارس مجری (ST4) با داشتن کمترین نمره (۱/۱۶) کمترین جذابیت را داشته‌اند.

### پیشنهادها

- برای بهتر اجرا شدن راهبردهای مشخص شده، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:
۱. برای چاپ دوم کتاب راهنمای عملی کارورزی در قالب ارسال پرسشنامه‌ای بازخوردهای لازم از مدرسان و دانشجومعلمین اخذ شود. علاوه بر منابع مذکور، نمونه آثار فاخر گزارش‌های کارورزی دانشجومعلمین استان‌های کشور به صورت دیجیتال چاپ و منتشر شود. همچنین منابع خارجی بومی‌سازی شوند. در ضمن می‌توان از جزواتی که در سطح پردیس‌ها همکاران پرتلاش و دلسوز آنها را تهیه کرده‌اند، استفاده کرد.
  ۲. تلاش شود تا در معرفی منابع دروس پیش‌نیاز کارورزی ۴ که شامل اصول و روش‌های تدریس، طراحی آموزشی، طراحی واحد یادگیری، فناوری آموزشی، راهبردهای تدریس، روانشناسی تربیتی، اقدام‌پژوهی و پژوهش‌روایی است، دقت لازم به عمل آید تا این نگاه و فرایند سیستمی به‌خوبی اجرا شود.
  ۳. حضور اعضای هیئت علمی و مدرسان دروس یادشده در تدریس و به عهده گرفتن راهنمایی کارورزی ۴ الزام‌آور شود.
  ۴. منطقی به نظر می‌رسد که سرفصل دروس کارورزی ۴ با توجه به رشته‌های کارشناسی پیوسته موجود در دانشگاه تعریف شود؛ به عبارتی، چهارچوب اساسی کارورزی ۴ در هر رشته متناسب با نیازهای دانشجومعلمین آن رشته باشد.
  ۵. اجرای صحیح درس گروهی کارورزی باید در مدارس مجری اجرا شود تا استاد کارورز بهتر بتواند با معلم راهنما و دانشجومعلمین مربوط تعاملات لازم و سازنده داشته باشد.
  ۶. بسته‌های تشویقی مصوب وزارت آموزش و پرورش برای مدیران مدارس و معلمان راهنما و سایر عناصر کارورزی در مدارس با همکاری دانشگاه فرهنگیان اجرایی شود.
  ۷. زمینه‌های لازم برای اجرای دوره‌های ضمن خدمت کارورزی برای مدیران و معلمان راهنما فراهم شود.
  ۸. مدارس وابسته از سوی دانشگاه فرهنگیان ایجاد و راه‌اندازی شود.

۹. زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری از سوی دانشگاه ایجاد و فرایندهای ساده و روان تعریف شود تا موجبات رضایت کارورزان و بالا بردن انگیزه آنها را فراهم آورد.
۱۰. تغییر برنامه درسی معلمان و ساعات تدریس آنها که اجرای این طرح هشت ساعت در هفته به خود اختصاص می‌دهد و بنابراین، برای درست اجرا شدن آن می‌توان از طریق تعامل دانشگاه فرهنگیان با وزارت آموزش و پرورش اجرای طرح درس پژوهی را بخشی از ۲۴ ساعت موظفی معلمان تعریف کرد. با این کار اجرای طرح به‌عنوان جزئی از وظیفه تلقی می‌شود.
۱۱. امروزه، تقاضای دانشجویان متقاضی معلمی به کارورزی و رشد حرفه‌ای و نگرش‌های ابتکارجویانه بسیار بالاست و دانشگاه‌ها در سراسر جهان برای پاسخگویی به این تقاضاها به راه‌اندازی دانشکده‌ها، رشته‌ها و دوره‌های تربیت‌معلم اقدام کرده‌اند. در کشور ایران نیز دانشگاه فرهنگیان ایجاد شده است، اما نکته‌حایز اهمیت آن است که آموزش کارورزی متفاوت از آموزش‌های سنتی و مستلزم به‌کارگیری راهبردهای ویژه‌ای است که در آن دانشگاه، استادان و دانشجومعلمان باید استقلال بیشتری در خصوص چگونگی و شرایط یادگیری آن داشته باشند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزشی درس-پژوهی در نظام آموزش عالی تربیت‌معلم با استفاده از تجارب موفق که کشورهای توسعه‌یافته و سازمان‌های بین‌المللی داشته‌اند، بومی‌سازی و بازنگری شود.

## References

1. Ahmadi, M., & Motahharinejad, H. (2008). Analysis of the Iranian Universities in the age of technology. *Journal of Science and Research in Educational Sciences*, 16 (1), 57-72 (in Persian).
2. Almasi, H., Zarei Zavarki, I., Nili, M.R., & Delavar, A. (2017). Evaluation of the internship curriculum at Farhangian University based on Tyler-centered evaluation model. *Teaching-Research Quarterly*, 5 (1), 1-24 (in Persian).
3. Bakhtiari, A. (2016). *Lesson study, a method of improving, improvement of education and teaching*. Tehran: Avaye Noor (in Persian).
4. Bjuland, R., & Mosvold, R. (2018). Lesson study in teacher education: Learning from a challenging case. *J. Teaching and Teacher Education*, 61, 211-224.
5. Brown, N. (2007). *Assessment in the Professional area Context*. Center for the Advancement of Learning and Teaching. University of Tasmania.

6. Bukaliya, R. (2012). The potential benefits and challenges of intership programmes in OdL institutions: A case for the zimbabwe open university. *International Journal on Nrw Trends in Education on thir Implication Janury*, 3 (13), ISSN 1309-6249.
7. Cochran-Smith, M. (2005). The new teacher education: for better or for worse? *Educational Researcher*, 34 (3), 3-17.
8. David, R F. (2002). *Strategic management*. Translation by Ali Parsayian and Seyed Mohammad Arabi, Tehran: Office of Cultural Studies, Third Edition.
9. Eceli, M. (2012). *Student teachers' professional learning in teaching practicum*. (Doctoral dissertation of Philosophy at the University of Hong Kong).
10. Farzanpour, A., Nateghi, F., & Seifi, M. (2017). Examination of the principles governing the exercise of the ideal curriculum of study studies. *Quarterly Journal of Research*, 5 (1), 127-148 (in Persian).
11. Feizi, S. (2016). Studying the impact of internship at school on students. First Internship Congress (in Persian).
12. Ghaderi, M., Nateqi, F., & Nosrati, N. (2016). The guide to providing a theoretical model for internship based on practical knowledge models and Joseph Schoev's Perspective on Occupationalism. First Internship Congress (in Persian).
13. Glaungernik, B. (2011). Investigating the effect of lesson study on the critical thinking of teacher in Mashhad areas (Unpublished master's thesis). Univercity of Ray payam Noor, Tehran (in Persian).
14. Hejazi, A. (2017). Internship at Iranian Cultural University: Challenges and Strategies; a qualitative study. Third National Conference on Teacher Training, Faculty of Education and Psychology, Shiraz University (in Persian).
15. Jamshidi Tavana, A., & Imam Jomea, M.R. (2016). The effect of fuzzy internship on teacher education curriculum on student teachers competency growth. *Curriculum Research Schedule*, 6 (1), 1-20 (in Persian).
16. Keramati, A., & Ahmad Abadi, Z. (2017). Explaining the viewpoints of high school administrators and teachers about participating in an internship course; a phenomenological study. *The Journal of Research*

- in Teacher Education at Farhangian University*, 1 (1), 125-101(in Persian).
17. LaBoskey, V.K. (2014). *Development of reflectivle practice: A study of preservice teachers*. New York: Teachers College Press.
  18. Lerner, A.L. (1999). A strategic planning primer for higher education, college of busuness administration and economics. California State Univercity. [http:// aafaq kfupm edu SA/ features/csu-primer/leep-sp.pdf](http://aafaq.kfupm.edu.SA/features/csu-primer/leep-sp.pdf).
  19. Lewis, C. (2009). What are the *essential elements of lesson study?* *J. Educational Study*, 21 (5), 52-65.
  20. Mason, R. (2003). *The virtual univercity: The university current challenges and opportunities*. UNESCO: [www. UNESCO. Org/ eng/focus/elearn/webpub/home.html-78k](http://www.UNESCO.Org/eng/focus/elearn/webpub/home.html-78k).
  21. Meyer, R.D. (2005). Lesson study: The effects on teacher and student in Urban Middle schools. (Unpublished Doctoral dissertation). Univercity of Baylor, Waco, Texas.
  22. Parishani, N., & Khoroshi, P. (2016). Challenges and opportunities of internship from the viewpoint of students at the University of cultural studies; case study of Fatemeh Al-Zahra and Shahid Rajaei Campus in Isfahan. *Third International Thesaurus for Humanities* (in Persian).
  23. Roshanghyas, E. (2014). Investigating the impact of lesson study on the professional qualifications of elementary teacher in a district in Sari City. (Unpublished master's thesis). Univercity of Mazandaran, Babolsar (in Persian).
  24. Scherer, M. (2017). What we did not know when we co-taught: Making it work. *J. Educational Leadership*, 73 (4), 7-12.
  25. Sharma, S. (2013). Quality assurance in teacher education. *International Educational E-Journal*, 2(3), 157-161.
  26. Soleimani, I., & Ahmadi, H. (2017). Identifying the barriers to exercise studies: A case study of Elementary Schools in Education in Ardabil City. *Quarterly Journal of Research Papers*, 5 (1), 65-85 (in Persian).
  27. Sarkararani, M.R. (2010). A study of a model for improving mathematical discourse in classroom: A case study of Fukhi Shima High School Mathematics. *Quarterly Journal of Education*, 1 (105) (in Persian).

28. Tatari, M., Tajik, F., & Tatar, F. (2017). Evaluating and studying the position of internship curriculum at Farhangian University. The first National Conference Internship, Retrieved from [www.civilica.com](http://www.civilica.com) (in Persian).
29. Vrikki, M., Warwick, P., Vermunt, J.D., Mercer, N., & Halem, N.V. (2017). Teacher learning in the context of teacher discussions. *J. Teaching and Teacher Education*, 25, 44-57.
30. Zaresefat, S. (2017). Examining the experiences of internship life at the University of Cultural Studies; conceptual design. *Two Issues of Theory and Practice in the Curriculum*, 5 (9), 37-68.